

**Uzasadnienie wniosku o przyznanie Nagrody Prezesa Rady Ministrów
p. Dariuszowi Szymańskiemu za wyróżniającą się rozprawę doktorską
*Krawiec, książę i chłopaki z brązu***

Doktor Dariusz Szymański (posługujący się w publikacjach imieniem Karol) jako absolwent historii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (jego nagrodzona, wielokrotnie cytowana w literaturze przedmiotu praca magisterska dotyczy wezwań kościołów parafialnych w diecezji krakowskiej w końcu XVI stulecia) łączy w rozprawie doktorskiej *Krawiec, książę i chłopaki z brązu. Fantazmat homoseksualny w powojennym kinie czechosłowackim* rzetelny warsztat historyka z nowatorskimi odczytaniem dzieł filmowych kinematografii Czechosłowacji, umieszczonych w imponująco rozległym kontekście kulturowym, społecznym, historycznym i politycznym. Główny cel badań dr. Szymańskiego jest istotny (odkrycie jednego z kluczowych wyznaczników systemu władzy totalitarnej) i innowacyjny (kompleksowe ujęcie zagadnień podejmowanych dotąd – w najlepszym razie – marginalnie i sporadycznie). Chodzi o ujawnienie i interpretację mechanizmów, dzięki którym nowoczesna władza komunistyczna mogła zaanektować i „przekierować” specyficzne fantazmaty (w rozumieniu Marii Janion) homoseksualne na własne długookresowe i bieżące potrzeby polityczne i propagandowe, zwłaszcza zaś na użytek swoistego (Foucaultowskiego) „urządzenia seksualności”. Punktem wyjścia dla dr. Szymańskiego jest analiza grupy wybranych czechosłowackich filmów fabularnych z lat pięćdziesiątych – osiemdziesiątych XX wieku, w których widzi (za Markiem Ferro) nieumyślne ujawnienie „odwrotnej strony” ówczesnego społeczeństwa.

Prof. Tadeusz Lubelski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, rekomendujący rozprawę do Nagrody Prezesa Rady Ministrów, podkreślił, że wzorowo rozwiązany w niej problem naukowy można określić jako „reinterpretację [...] zbiorowej wiedzy o historii kina czechosłowackiego w jego najciekawszym okresie, od lat pięćdziesiątych do osiemdziesiątych dwudziestego wieku”. Rzeczywiście, dr Szymański odkrywczo i skrupulatnie przedstawił oraz brawurowo zinterpretował pewien ważny aspekt czechosłowackiego kina, związany z reprezentacją męskich relacji homospołecznych i ich zróżnicowanego sfunkcjonalizowania w filmie trzech okresów i zarazem estetyk: lat pięćdziesiątych, a więc w czasie wydobywania się kina czechosłowackiego ze stalinizmu, „złoty” lat sześćdziesiątych, gdy kinematografia naszych południowych sąsiadów święciła triumfy artystyczne, oraz tzw. epoki normalizacji, oznaczającej radykalne ograniczenie wolności twórczej i praw obywatelskich. Obraz ten jest umieszczony w bardzo szeroko i kompetentnie zarysowanej historii Czechosłowacji, jej kulturze i polityce, dzięki czemu autor pokazuje różnorodne uwikłania twórczości filmowej, która w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych mogła być enklawą wolności, zaś później stała się narzędziem totalitarnego ujarznienia.

Przedmiot rozprawy *Krawiec, książę i chłopaki z brązu* ma wybitnie nowatorski charakter: nikt dotąd (poza marginalnie – badaczami kina sowieckiego lat dwudziestych i trzydziestych czy filmów Leni Riefenstahl) nie podejmował na taką skalę i tak dogłębnie zagadnienia związków mechanizmów władzy (zwłaszcza totalitarnej) z fantazmatami i imaginariem homoseksualnym. Nowatorstwo rozprawy polega też na wyborze materiału źródłowego i pogładowego: stały się nim filmy jako dzieła sztuki, jako produkty kinematograficzne, a zwłaszcza jako artefakty społeczne i polityczne. Autor wykazał się przy tym ogromną świadomością teoretyczną i metodologiczną, tworząc dzieło wyjątkowo spójne, oparte na znakomicie dobranej literaturze przedmiotu i uruchamiające perspektywy w pełnym tego słowa znaczeniu interdyscyplinarne, integrujące narzędzia i punkty widzenia nauk o sztuce, w tym filmoznawstwa, bohemistyki, politologii oraz historii i historiozofii.

Rozprawa dr. Szymańskiego – procedowana przez Radę Dyscypliny Nauki o Sztuce Uniwersytetu Gdańskiego – została wysoko oceniona przez recenzentów – czołowych znawców zagadnienia: prof. Grażynę Stachówną z Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz prof. Piotra Zwierzchowskiego z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Prof. Stachówna złożyła przy tym formalny wniosek o wyróżnienie rozprawy dr. Szymańskiego. Wyróżnienie to zostało przyznane w tajnym głosowaniu Rady Dyscypliny 23 października 2020 r.